

Cepljenje: za in proti

asist. dr. . Nena Kopčavar Guček, dr. med., spec. druž. med.

ZD Ljubljana Vič

in

Katedra za družinsko medicino

Medicinska fakulteta

Univerza v Ljubljani

Vsebina predstavitev

1. cepljenje kot preventivni ukrep
2. podatki o precepljenosti
3. za in proti
4. primeri dobrih praks

Cepljenje kot preventivni ukrep

- ▶ zaščita pred boleznimi, za katere ni učinkovitih zdravil
- ▶ prvi dokumentirani poskusi inokulacij 1724 (Indija, poročča dr. Emmanuel Timoni)
- ▶ Jenner odkrije cepivo proti črnim kozam 1796
- ▶ eradikacija črnih koz po zaslugi cepljenja: zadnji primer naravne okužbe zabeležen 26. 10. 1977

Večina cepljenj (še vedno) poteka z inokulacijo; strah pred iglo?

Cepljenje proti nalezljivim boleznim- želje in možnosti

- ▶ realizirani cilji: globalna eradikacija črnih koz, zaščita pred (ali vsaj zamejitev) poliomielitisom, tetanusom, antraksom, steklino, davico, oslovskim kašljem, ošpicami, pnevmokokno pljučnico, gripo, hepatitisu B
- ▶ v raziskovalnih laboratorijih tečejo raziskave za možnosti cepljenja proti AIDSu, raku, boreliozi, Alzheimerjevi bolezni

Zadnji incident s črnimi kozami na Balkanu- Beograd, 10.04.1972

- kosovski romar v Meko je imel ob povratku stik s črnimi kozami v Iraku
- umrlo 35 ljudi
- številni restriktivni ukrepi, zaprtje meddržavnih meja, obvezno cepljenje, karantene...
- kultni film Goran Marković: Variola vera

Samoplačniška cepljenja v Sloveniji

Cepljenje proti:

gripi

rotavirusnim okužbam

invazivnim pnevmokoknim okužbam in vnetjem srednjega ušesa

klopnem meningitisu

meningokoknem meningitisu

noricam

HPV okužbam

hepatitisu A in B

steklini

tifusu

rumeni mrzlici

Število cepljenih proti gripi v R Sloveniji

Sezona-leto	Število cepljenih
2007/2008	150.261
2008/2009	148.293
2009/2010	149.833
2010/2011	110.579
2011/2012	110.290
2012/2013	88.725
2013/2014	79.802
2014/2015	68.087
2015/2016	66.646

Doma in po svetu-pogled „čez planke“

- ▶ 2015/2016 v R Sloveniji cepljenih 3,2 % prebivalcev in le 10% starejših od 65 let
- ▶ SZO priporoča 75% precepljenost med starejšimi od 65 let
- ▶ na Nizozemskem in v Veliki Britaniji-75% precepljenost starejših
- ▶ Španija, Italija in Francija dosega 50-60% precepljenost
- ▶ v Trstu precepljenih 48% starejših
- ▶ V ZDA precepljenost proti gripi med prebivalstvom 40%

Dejavniki, ki govorijo za/proti cepljenju nasploh

<u>PRO</u>	<u>CONTRA</u>
zaščita pred zbolevanjem , zapleti, smrtnimi izidi za bolezni, pri katerih ni znanih učinkovitih zdravil	slaba informiranost, občutek, da cepljenja ne potrebujejo
ekonomsko upravičen ukrep	odmevnost neželenih učinkov
praviloma visoka stopnja/raven zaščite	strah pred vbodom z iglo
praviloma nizka incidenca stranskih učinkov, hudi zelo redki	finančne ovire
	cepilna skepsa (Deklaracija o človekovih pravicah)

Kaj pa mnenja o cepljenju proti gripi?

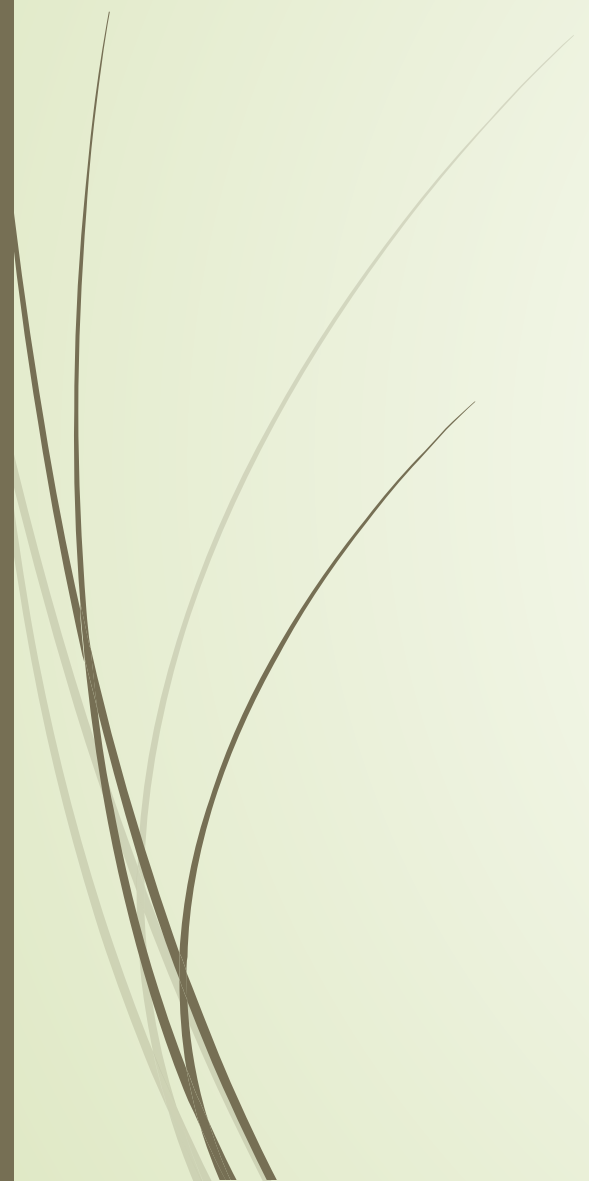
- ▶ ZA: zmanjšanje obolevnosti, odsotnosti na delovnem mestu, nepotrebnih smrti (cca 6/leto, smrti zaradi poslabšanja kroničnih bolezni ob gripi niso vštete), razbremenitev ambulant...
- ▶ PROTI: cepivo ni učinkovito, negativne kampanje društev in drugih organizacij, nezaupanje-tudi zdravstveni delavci se ne cepijo (v R Slovenji 10%)

Več svetovnih študij navaja, da so zdravstveni delavci najpomembnejši vir informacij glede cepljenja. Starši glede cepljenja najbolj zaupajo izbranemu pediateru.

Obstaja korelacija med zdravnikovim znanjem, njegovim odnosom do cepljenja in precepljenostjo izbrane populacije.

Stefanoff P et al. Tracking parental attitudes on vaccination across European countries. The vaccine safety, attitudes, training and communication project, Vaccine, 2010.

VAN LEEST ANTIJK

Značilnosti cepljenja v Sloveniji

- cepljenje ureja Zakonom o nalezljivih boleznih (sprejme DZ, o spremembah odločajo poslanci)
- IVZ opredeli Program cepljenja in zaščite z zdravili (dosegljivo na na <http://img.ivz.si/janez/2016-5371.pdf>)
- Seznam zdravnikov cepiteljev v Uradnem : specialisti pediatri, specialisti šolske medicine, specialisti splošne in družinske medicine, specialisti medicine dela, specialisti urgentne medicine, ginekologi, pulmologi, med navedenimi pa so tudi psihiatri, epidemiologi, kirurgi in drugi.
- pogoj za cepljenje je opravljen tečaj iz hladne verige

Immunizations
SAVE LIVES

Značilnosti cepljenja v družinski medicini v Sloveniji

- ▶ cepljenje je **nujni in logični del** obravnave bolnika pri družinskem zdravniku (DZ)
- ▶ zdravnik DM svojega pacienta v njegovem okolju **najbolje pozna**, mu je najbolj **dostopen**, ima z njim **najpogostejši stik**, kontinuiran in **najtesnejši odnos**
- ▶ osebni izbrani zdravnik ima **najboljši nabor podatkov** o zdravstvenem stanju in cepilnem statusu posameznika
- ▶ cepljenje proti pnevmokoku je pomemben **kazalec kvalitetne ambulantne obravnave zunajbolnišnične pljučnice**

Vloga družinskega zdravnika pri cepljenju proti pnevmokoku v Sloveniji

- ▶ cepljenje proti pnevmokoku je bilo doslej svetovano le 44 (16,99 %) sodelujočim
- ▶ cepljenje proti gripi je bilo svetovano 164 (63,32 %)
- ▶ proti pnevmokoku cepljenih 27 (10,42 %) vseh sodelujočih

*Marn Vodovnik A. **Precepljenost starostnikov proti pnevmokoku, njihov odnos do cepljenja in ovire za cepljenje starostnikov v ambulantni družinske medicine.** Specialistična naloga v izdelavi. Katedra za družinsko medicino, 2012.*

Primer pregleda stranskih učinkov (cepljenje proti pnevmokoku)

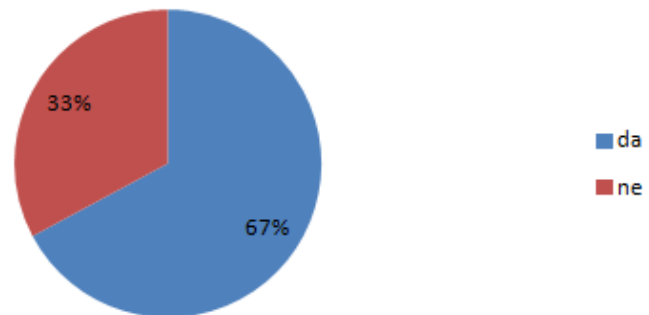
- (konjugirano 13-valentno cepivo proti pnevmokoku, vir: SnPC)
- Odrasli, stari 50 let in več (N=6.198, starost 50-95 let)
- *zelo pogosti* ($\geq 1/10$) : zmanjšan apetit, glavobol, driska, izpuščaji, mrzlica, utrujenost, rdečina, bolečina in zatrdlina na mestu cepljenja, artralgijska bolečina, mialgijska bolečina
- *pogosti* ($\geq 1/100$ do $< 1/10$): bruhanje, zvišana telesna temperatura
- *občasni* ($\geq 1/1.000$ do $< 1/100$): navzea, preobčutljiva reakcija (edem obraza, dispneja), limfadenopatija na mestu cepljenja
- *redki* ($\geq 1/10.000$ do $< 1/1.000$):
- *zelo redki* ($< 1/10.000$):
- *neznana* (pogostnosti iz razpoložljivih podatkov ni mogoče oceniti).

Povezava med cepljenjem in avtizmom

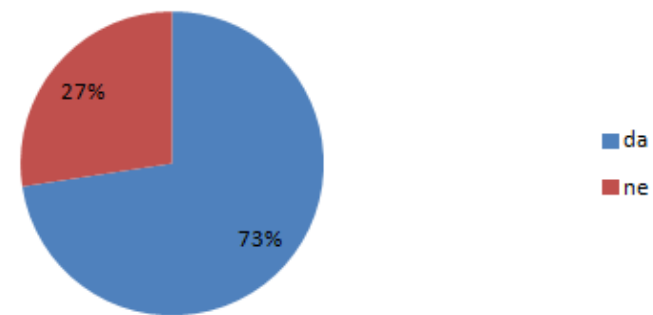
- ▶ Avtizem se razvojna motnja, ki se manifestira v otroštvu: povezana je s težavo v komuniciranju, nenavadnim (bizarnem) obnašanju in z doživljenjsko nesamostojnostjo/odvisnostjo.
- ▶ Od nekdanj v znanstvenih in laičnih krogih obstaja želja po trdni etiološki povezavi med sprožilcem/povzročiteljem in avtizmom.
- ▶ Povezava med cepljenjem in avtizmom sledi logičnosti vzorca „če B sledi A-ju, je torej A povezan z B-jem“
- ▶ A. Wakefield je bil leta 1998 izbrisan iz registra Zdravnikov v Veliki Britaniji zaradi objavljene člankov in publikacij, ki so povezane s cepljenjem MMR in avtizmom.

https://en.wikipedia.org/wiki/Andrew_Wakefield

Ali bi se cepili proti pnevmokoku, če bi vam svetoval vaš izbrani zdravnik?

Ali bi se cepili proti gripi, če bi vam to svetoval vaš izbrani zdravnik?

Marn Vodovnik A.

Raziskava o odnosu do cepljenja proti pnevmokoku, 2012

- ▶ N=254, starejši od 65 let
- ▶ varnostni pas uporablja 96,53 %
- ▶ pljučnico že prebolelo 32,82 %
- ▶ z možnostjo cepljenja na splošno niso dovolj seznanjeni 55,6 %
- ▶ cepiva proti pnevmokoku ne pozna 85,33 %
- ▶ cepiva proti gripi ne pozna 21,24%

*Marn Vodovnik A. **Precepljenost starostnikov proti pnevmokoku, njihov odnos do cepljenja in ovire za cepljenje starostnikov v ambulantni družinske medicine.** Specialistična naloga. Katedra za družinsko medicino, 2012.*

Namesto zaključka-v razmislek

- ▶ Ali zares verjamemo v učinkovitost cepljenja proti pnevmokoku?
- ▶ Ali zaupamo varnosti cepiva?
- ▶ Ali se povsem zavedamo dobrobiti cepljenja za prejemnike cepiva?
- ▶ Ali razumemo vpliv cepljenja na zdravstveni sistem?
- ▶ Ali se zavedamo **etičnosti in profesionalizma** svojih stališč?

Kako izboljšati **precepljenost**? Kako spremeniti **stališča** do cepljenja?

- ustvarjanje registrov kroničnih bolnikov in cepljenih v posamezni ambulanti
- transparentno, natančno, realno, etično informiranje bolnikov in javnosti
- dostop do točnih podatkov o glavnih in stranskih učinkih cepljenja
- spremljanje razvoja in raziskav na področju cepiv
- zavedanje vloge, ki jo imamo zdravstveni delavci pri cepljenju

Cepljenje proti nalezljivim boleznim- želje in možnosti

- ▶ realizirani cilji: globalna eradikacija črnih koz, zaščita pred (ali vsaj zamejitev) poliomielitisom, tetanusom, antraksom, steklino, davico, oslovskim kašljem, ošpicami, pnevmokokno pljučnico, gripo, hepatitisu B
- ▶ v raziskovalnih laboratorijih tečejo raziskave za možnosti cepljenja proti AIDSu, raku, boreliozi, Alzheimerjevi bolezni

- ▶ Ali se zavedamo vpliva, ki ga imamo kot osebni izbrani zdravniki na cepljenje?

Hvala za pozornost!